

СТАНОВИЩЕ

от д.ф.н. **Вера Тервел Маровска**,
професор в Катедрата по български език
на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“,
за материалите, представени в процедурата
за защита на дисертация за присъждане на образователната и научна степен
доктор по филология на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“;
в област на висше образование 2. *Хуманитарни науки*;
професионално направление 2.1. *Филология*; докторска програма *Български език*
(*Морфология*)

Автор: **Радостина Колева Колева**

Тема: ***Езикова и комуникативно-речева характеристика на родовите признаци в българския език***

Научен ръководител: **проф. д.ф.н. Вера Тервел Маровска** – от Катедрата по българския език във Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“.

1. Общо представяне на получените материали

Със заповед № РД-21-540/ 15.03.2023 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научното жури в процедура за защита на дисертация за присъждане на образователната и научна степен *доктор по филология*; област на висше образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. Филология. Докторска програма *Български език (морфология)*.

Автор на дисертационния труд е *Радостина Колева Колева* – докторантка в Катедрата по български език, с научен ръководител проф. д.ф.н. Вера Тервел Маровска от същата катедра.

Представеният от докторант Радостина К. Колева комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи:

1. Молба по образец до ректора за откриване на процедура;
2. Автобиография в европейски формат;
3. Протокол от предварителното обсъждане в катедрата;
4. Автореферат;

5. Декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
6. Справка за спазване на минималните национални изисквания;
7. Списък на публикациите;
8. Дисертационен труд;
9. Копия на публикациите по темата на дисертационния труд;
10. Документ за внесена такса, съгласно тарифата.
11. Комплект документи на хартиен носител от т. 1 до т. 10 – 3 броя;
12. Комплект документи от т. 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8 – 7 броя.

Докторантката е приложила 14 публикации по темата на дисертацията; една от тях е в съавторство.

2. Кратки биографични данни за докторантката

Радостина Колева Колева е родена на 11.09.1973 г. в Пловдив. Завършила е средното си образование през 1991 г. в Строителния техникум в града. През 1998 г. става бакалавър по специалността *Български език и немски език* в ПУ „Паисий Хилендарски“. След това работи като учител по немски език в различни пловдивски училища. През 2007 г. става магистър по *Английски език и методика* в ПУ.

От 2013 – 2015 г. е технически изпълнител в Дирекция за социално подпомагане „Марица“, отдел „Закрила на детето“.

На 23.02.2015 г. е зачислена като редовен докторант в Катедрата по български език на ПУ. Отчислена е с право на защита през 2018 г.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Дисертацията е посветена на една от най-популярните морфологични категории на имената в българския език – категорията род. По нея е писано немало. Интерес представляват вариантите при родовото формообразуване и специфичните за тях характерни функции – предизвикателство за изследователите най-вече поради възможностите за различни обяснения и тенденции на употреба в книжовния език. Освен това изследването на Р. Колева е актуално с направената оценка на конотативните възможности на родовите форми и способността им да са показателни за типа на речевата комуникация. В този смисъл то е образец за комплексна оценка на

езиково явление и неговите грамемии както в езиково, така и в комуникативно-речево (респ. стилистично) отношение.

4. Познаване на проблема

Библиографията на Радостина К. Колева включва около 200 научни труда. Представените в дисертацията исторически обзори доказват подготвеността на авторката за анализиране на езиковите факти и познаването на съществуващата литература.

Емпирична база на изследването е корпус от материал, ексцерпиран от българската художествена литература. Наблюденията са подкрепени с примери от поезията на П. Яворов, Хр. Смирненски, Хр. Ботев, Пенчо Славейков, Д. Дебелянов, Пеню Пенев, Недялко Йорданов и др.

5. Методика на изследването

С оглед на поставените задачи в работата е използван синхронен анализ, подходящ за дескрипция и систематизиране на езиковите факти. Описанието на категорията род и грамемите ѝ е в традицията на системно-структурния изследователски метод; на него се основават и стилистичните оценки и заключения в последната глава.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертацията се състои от 3 глави, увод, заключение, библиография, ексцерпирана литература (и приноси на изследването по мнението на авторката му).

Първата глава е посветена на теоретичното описание на категорията род на съществителните имена, вкл. и с оглед на обща логико-философска характеристика на явлението и класификационните му функции; на родството с възможните аналогии, наблюдавани в други езици – с различна грамемна същност на рода или пък изобщо без род. Описани са и основните научни становища за категорията род в българската граматична литература.

Втора глава изследва прецизирането на научното описание на рода като лексикално-граматична категория, родовите морфемни показатели. Дефинирано е и семантичното съдържание на рода в рамките на одушевените съществителни имена; конкретизирани са дефективните съществителни, които могат да са от общ род (семантичен – типът *колега*, *будала*, *пияница*) или от структурен общ род (*тиколо*,

жиголо, аташе, протеже); съществителни собствени от общ мъжко – женско – среден род (*Тони(то), Пени(то), Краси(то)*) / женско – среден (*Меги(то), Маги(то), Гери(то)*) / мъжко – среден род (*Жоре(то), Боре(то), Ице(то)*); колективните (*кумове, кръстници, съпрузи, родители*) и маскулинизираните съществителни имена (*професор(ка), министър(ка), ректор(ка)*). Анализирани са вариращите по род съществителни (*гад, тел, прах* – със или без промяна в семантиката) и съществителните *dualia* и *pluralia tantum* (*клеци, окови, гащи* и др.). Специално внимание е отделено на мъжколичността и на грамемата среден род.

В трета глава са изследвани родовите признаци и конотативната им семантика. Показан е експресивно-оценъчният потенциал на транспозициите на родовите грамеми и специално е анализиран средният род и конотативните му функции. Интересни образци за стилистичните фигури *олицетворение* и *одухотворяване* са представени в последния раздел на работата и там би могло да се анализират детайлно както отделните експресивни образци от художествени текстове, така и да се опита диференциране и обобщаване на конотативните им функции.

Заклучението обективно излага приносните моменти на дисертационния труд – напр. приемливите обяснения и различаващото се от традиционното назоваване на някои от родовите трансформации и дефективности; въведените и аргументирани термини *лексикално-граматична метафора* и *лексикално-граматична неутрализация* и др.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд **съдържа научни приноси и притежава жанрова характеристика**, които отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Авторефератът правилно отразява съдържанието на изследването.

Не съм констатирала в дисертацията да има текстове с белези на плагиатство.

Дисертационният труд показва, че докторантката Радостина Колева Колева притежава теоретични знания и професионални умения по специалността си в област на висше образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1.

Филология; докторска програма *Български език (Морфология)*, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Въз основа на всичко казано, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на Радостина Колева Колева (в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. *Филология*; докторска програма *Български език (Морфология)*).

10.04.2023 г.

Пловдив

Изготвил становището:

(проф. д.ф.н. В. Маровска)